

4 – מעשים סמליים ופשרם (א)

בפרקים שבין הנבואה להיאלמות (בפרק ג') לציווי על הפסקתה (בפרק ל"ג) מקבל יחזקאל נבואות רבות, אשר לכאורה מיועדות לעם. אם יחזקאל אכן הסתגר בתוך ביתו בשנים אלה שבין קבלת שליחותו הנבואית ועד להיוודע החורבן על ידי הפליט, למי נאמרו הנבואות בשנים אלה? ומדוע עם סיום התקופה יחזקאל יהיה להם ל'מופת'? ולמה דווקא היוודע דבר החורבן, ודווקא באמצעות פליט, הוא המסיים את תקופת ה'אלם'? קשיים אלה יכולים לבוא על פתרונם באחת האפשרויות הבאות:

אפשרות ראשונה היא לפרש את הנבואה להיאלם כמעשה סמלי או מטאפורי, בתוך רצף היחידות הנבואיות בו הן נתונות, בדומה לאכילת המגילה בפרק ג' מחד, ולמעשים הסמליים המתוארים בפרקים ד'-ה' מאידך. חיזוק לאפשרות זו ניתן למצוא בכך שהציווי שלא לצאת מהבית מלווה בציווי: "הִנֵּה נִתְּנוּ עֲלֵיךְ עֲבוֹתִים וְאֶסְרוּךָ בָהֶם". אם אכן הארוע כולו הוא סמלי, ניתן לשער כי שתיקת הנביא וקשירתו הסמלית, מטרתם להמחיש כי על אף שחי בקרבם נביא, אין לשליחותו השלכה מעשית, כל עוד לא הסתיימה תקופת היאלמותו, שכרוכה בחורבנה של העיר. יתכן כי זהו אמצעי נוסף באמצעותו מודגש הנתק של ה' מעמו בשנים אלה. לחלופין, השתיקה מסמלת את שתיקתו הצפויה של ה' בשנות המצור על העיר וחורבן המקדש. נבואותיו של יחזקאל עם היוודע דבר החורבן, ממשיכות מסר זה בכך שמשעה זו יש לנבואותיו השלכות מעשיות. על פי אפשרות זו, סביר להניח כי הנבואות שבפרקים הבאים ניתנו בשנים אלה לעם היושב עם יחזקאל בבבל, וכי הנביא שתק באופן סמלי לפרק זמן קצר ביותר, אולי בפרק הזמן בו היה גם קשור בעבותים, ואחר כך הוא הסביר את המסר שמובע בשתיקתו.

אפשרות שניה היא שאכן היתה תקופה שבה למעשה יחזקאל הסתגר בתוך ביתו ולא ניבא. קיימות גישות שונות ביחס למשך תקופת ההיאלמות: גישה קיצונית אחת טוענת כי יחזקאל הסתגר בביתו ושתק במשך שבע שנים (מן התאריך המופיע בראש פרק א' ועד לחורבן). בדרך מתונה יותר, ניתן לפרש כי יחזקאל שתק במשך פרק זמן קצוב מתוך השנים הללו.²

2 המפרשים בדרך זו מעלים אפשרויות שונות באשר לתקופת השתיקה מתוך שבע השנים הללו. ראו לדוגמה רד"ק (ג', כד) המייחס את שתיקתו של יחזקאל לנבואות שמראשית הספר ועד לנבואה שבפרק י"א – "כדי שלא יוכיחם עד כלותו לדבר עמו כל הנבואות, עד פסוק 'ורוח נשאתני ותיבאני כשדימה' – משום שבפסוק הבא מפורש: 'ואדבר אל הגולה את כל דברי ה' אשר הראני'; משום כך קשה

1. שתיקה רועמת (ג', כב-כז)

"וַתְּהִי עָלַי שָׁם יָד ה' וַיֹּאמֶר אֵלַי: קוּם צֵא אֶל הַבְּקָעָה וְשָׁם אֲדַבֵּר אוֹתְךָ. וְאָקוּם וְאֶצֵּא אֶל הַבְּקָעָה, וְהִנֵּה שָׁם כְּבוֹד ה' עֹמֵד כְּכָבוֹד אֲשֶׁר רָאִיתִי עַל נְהַר כְּבָר, וְאָפֵל עַל פְּנֵי. וַתְּבֹא בִי רוּחַ וַתַּעֲמֵדְנִי עַל רִגְלִי, וַיְדַבֵּר אֵתִי וַיֹּאמֶר אֵלַי: בָּא הַסָּגֵר בְּתוֹךְ בֵּיתְךָ. וְאַתָּה בֵּן-אָדָם, הִנֵּה נִתְּנוּ עֲלֵיךְ עֲבוֹתִים וְאֶסְרוּךָ בָהֶם וְלֹא תֵצֵא בְּתוֹכָם. וְלִשְׁוֹןךָ אֲדַבְּרִיךָ אֶל חֶפְדָּה וְנֶאֱלַמְתָּ וְלֹא תִהְיֶה לָּהֶם לְאִישׁ מוֹכִיחַ, כִּי בֵית מְרֵי הִמָּה. וּבְדַבְּרֵי אוֹתְךָ אֶפְתַּח אֶת פִּיךָ וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר ה' א-להים; הַשְׁמַע וְשָׁמַע וְהַחֲדַל יְחַדְּל, כִּי בֵית מְרֵי הִמָּה" (ג', כב-כז).¹

נבואה זו מעלה קשיים לא מבוטלים. ראשית: עד עתה צווה הנביא ללכת ולהינבא לעם, ועתה נראה כי עוד בטרם אמר דבר, כבר הוא מקבל נבואה הסותרת את מה שנאמר לו קודם לכן, ועליו להיסגר בתוך ביתו ולהימנע מלהוכיח את העם, עד שיאמר לו אחרת. התייחסות למשך הזמן שבו יחזקאל מצווה להיאלם, קיימת בפרק כ"ד:

"בַּיּוֹם הַהוּא יָבֹא הַפְּלִיט אֶלְיָךְ לְהַשְׁמָעוֹת אֲזִנִּים. בַּיּוֹם הַהוּא יִפְתַּח פִּיךָ אֶת הַפְּלִיט וַתְּדַבֵּר וְלֹא תֵאָלֵם עוֹד. וְהֵייתָ לָהֶם לְמוֹפֵת וַיְדַעוּ כִּי אֲנִי ה' " (כ"ד, כו-כז).

מכאן עולה כי באותו היום שבו יגיע הפליט מירושלים להשמיע כי החורבן התרחש, תקופת השתיקה תסתיים. ואכן, נבואה להפסקת תקופת האלם קיימת בפרק ל"ג, עם היוודע דבר החורבן בבבל:

"וַיְהִי בַשָּׁתִּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּעֶשְׂרֵי בַחֲמֵשֶׁה לַחֲדָשׁ לְגִלְתִּנּוּ, בָּא אֵלַי הַפְּלִיט מִירוּשָׁלַם לֵאמֹר: 'הִכְתָּה הָעִיר'. וַיֵּד ה' הִיָּתָה אֵלַי בְּעָרֵב לְפָנַי בּוֹא הַפְּלִיט, וַיִּפְתַּח אֶת פִּי עַד בּוֹא אֵלַי בַּבְּקָר, וַיִּפְתַּח פִּי וְלֹא נֶאֱלַמְתִּי עוֹד" (ל"ג, כא-כב).

1 מעשה זה מצטרף לשורת מעשים סמליים שיחזקאל מצווה לעשות והן: אכילת המגילה (בפרק ג), הסתגרות בביתו תוך שהוא קשור בעבותים (בפרק ג), הגבלה על תנועותיו ומזונותיו לאורך זמן (בפרק ד), גילוח שערות ראשו (בפרק ה), נשיאת שרשרות (בפרק ז, כג) ולבסוף הימנעות מאבלות על מות אשתו (בפרק כד). יחזקאל אינו הנביא היחיד שהעברת מסריו הנבואיים כרוכה בסבל אישי, ופרשנים רבים דנו בשאלה זו הן במישור העקרוני והן בכל מקרה באופן ספציפי. כך לדוגמה הרמב"ם מפרש כי 'כל זה במראה הנבואה ראה שהוא עשה את המעשים שנצטווה לעשותם' (מורה נבוכים חלק ב, פרק מו). בשיעורים אלה נעסוק רק בהיבט אחד של המעשים, והוא תפקידם בהעברת מסריו הנבואיים.

שהעלינו יכולה להיות נכונה:³ נראית הצעתו של כשר כי פרשת האלם היא מעין הקדשה חוזרת של יחזקאל לשליח, וזאת משום שהיא מהווה מעין 'קטע מעבר' בין פרקי ההקדשה לבין המעשים הסמליים. כלומר, יש בפרשת האלם זיקה הן לפרקי ההקדשה (באמצעות מוטיבים משותפים ובמבנה), והן למעשים הסמליים (בעיקר באמצעות שיתוף מוטיבים).⁴

בכל אחת מהאפשרויות שמנינו המסר הוא משותף: על אף חוסר האמון של הגולים היושבים עם יחזקאל ('וְלֹךְ בָּא אֶל הַגּוֹלָה אֶל בְּנֵי עַמּוֹד', [ג', יא]), חורבן המקדש בירושלים יתרחש בקרוב, ולנבואת הנביא לא תהיה השפעה על העם. הסימן לסיימה של יחידה נבואית זו כאן, במסר זה, הוא האינקלוזיו (סוגר מעין דלת) בתוכו היא נתונה: "שָׁמַע וְהִתְדַל וְהִתְדַל כִּי בֵּית מְרֵי הָמָה" – מסר החוזר בתחילת הקטע (ב', ה) ובסופו (ג', יא).

2. תיאור החורבן באמצעות מעשים סמליים (ד', א - ה', ד)

הצורך בעשיית מעשים סמליים בד בבד עם שכלול יכולתם לדבר בפני העם, רווח בין הנביאים האחרונים, משום שבשונה מהנביאים הראשונים נבואתם אינה מלווה בניסים (למעט מקרה יוצא מהכלל, ממנו ניתן ללמוד על הכלל, בישיעה ל"ז, ז). יתכן כי זו הסיבה לכך שנבואותיו של יחזקאל נמסרות רק לאחר שורה של מעשים סמליים המבוצעים בראשית נבואותיו. אכן, הקושי לשכנע את העם במהימנותם של נביאי ה' ניכרת במלוא עוצמתה במאבקו של ירמיה בנביאי השקר המכחישים את היותו נביא אמת (ראו לדוגמה ירמיה כ"ו). אך גם ביחזקאל, אפילו בנבואה שלאחר החורבן, קהלו של הנביא מתייחס אל דבריו כאל שירה בלבד:

"וְהָיָה לְהֵם כְּשִׁיר עֲנָבִים, יָפָה קוֹל וּמְטֵב נֶגֶן"

(ל"ג, לב),

וממשיך לחטוא. עם זאת, יתכן כי למניעים אלה, המשותפים לכלל הנביאים, התווסף ביחזקאל מניע נוסף לעשיית המעשים הסמליים, והוא היותו מנוע מלדבר. בגלל הצייווי להיאלם, יחזקאל נזקק למעשים יותר מאשר נביאים

³ אפשרות נוספת העולה בקנה אחד עם שתיקתו של יחזקאל היא שנבואת ה' אליו נכתבה על ידו, והוא העביר את מסריו הנבואיים באמצעות טקסטים כתובים. סיוע לאפשרות זו קיימת במגילת ספר' שנשלחה אליו (ב', ט-י) ולקסת שבידי 'האיש לבש הבדים' (פרק ט, יא). יתכן כי העברת נבואות כתובות היא רלוונטית במיוחד עבור יחזקאל שמנבא בגלות, משום שהגולים מפוזרים באזורים המרוחקים זה מזה.

⁴ לדיון מקיף בנושא זה ראה: רימון כשר, פרשת האלם בספר יחזקאל, בית מקרא 43, תשנ"ח, עמ' 227-244. במאמרו, משלים כשר נדבך משמעותי נוסף שלא עמדנו עליו כאן, והוא ההשוואה הצורנית (הדמיון והניגוד) שבין נבואת ההקדשה של יחזקאל והצייווי להאלם.

יתכן גם לפרש אחרת, וליחס את שתיקת הנביא לכך שנבואותיו נאמרו רק לזקנים שהגיעו אליו הביתה ובקשו לקבל ממנו את נבואותיו. ניתן לבסס טענה זו על הכתוב בראש פרק ח': "אָנִי יוֹשֵׁב בְּבֵיתִי וְזָקְנֵי יְהוּדָה יוֹשְׁבִים לִפְנֵי", ובראש פרק י"ד: "וַיָּבֹאוּ אֵלַי אַנְשֵׁים מִזְקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּשְׁבוּ לִפְנֵי".

אפשרות נוספת, הקיימת בדברי ר' אליעזר מבלגנצי, גם היא מצמצמת את השתיקה, אך בכיוון אחר. לפיו, שתיקתו של של יחזקאל היתה ביחס לתפקידו כמוכיח: "שנאלמת מלהוכיחם מעצמך". וזאת בשונה מהנבואות באמצעותם מוסר הנביא את דבר ה' בלבד: "ומעצמך לא תוכיחם, אבל בדברי אותך, [ואמרת אליהם] כה אמר ה' א-להים – ובכך תצא ידי נבואתך". ניתן לבאר דברים אלו על בסיס דבריו של ר' מנחם בן שמעון, המסביר כי השתיקה היא תוצאה של חוסר האמון של העם בדברי הנביא:

"שאמנע אותך בעת ההיא שלא תתנבא להם, בעבור שאינם מאמינים בנבואתך... ודע כי בני הגולה היו חושבים לשוב מהרה לירושלים, ולא יאמינו שיגלו שארית העם אשר בירושלים, כי כך התנבאו להם נביאי שקריהם..."

יתכן כי חלוקה זו בין נבואותיו של הנביא בשם ה' ודברי הנביא עצמו, היא רלוונטית במיוחד לנבואת יחזקאל, משום שגזר דינה של ירושלים נגזר וגורלה לא ישתנה. בדרך זו נמנע הנביא מלקרוא לעם שהוא 'בית מר' לשנות ממעשיו על מנת להביא לשינוי, או להביע תקווה כי ניתן יהיה למנוע את חורבן המקדש. ההדגשה כי: "וְלֹא תִהְיֶה לְהֵם לְאִישׁ מוֹכִיחַ" מועצמת במקרה זה משום שהוא נוגד את הצו המפורש:

"לֹא תִשָּׂא אֶת אַחֶיךָ בְּלִבְךָ הוֹכֵחַ תוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֶטְא" (ויקרא יט, יז).

חוסר האמון של העם משתנה כאשר הבשורה על חורבן העיר מגיעה, והיא המאמתת את נבואותיו, הופכת אותו ל'מופת', ומניחה את התשתית לנבואות התקומה שבפיו.

נראה כי הקושי להבחין בין המעשה הממשי לבין החזיון באשר לשתיקתו של הנביא עולה בקנה אחד עם נבואות רבות ביחזקאל בהן לשונו של הנביא מטאפורית, כפי שבנבואות אחרות גם המשל והנמשל מעורבים זה בזה, ולא נכון (ולעיתים לא ניתן) להבחין ביניהם (על כך נדון בעז"ה להלן בשיעור המוקדש לפרק טז). כך גם כאן: הגבול בין נבואת ה' לנביא והמציאות הקונקרטיה שמתלווה אליה טושטשה במכוון. בדרך זו, כל אחת מן האפשרויות

הנחה כי יחזקאל החזיק בשתיקתו עד להיוודע החורבן. אפשרות נוספת (המובאת בפירושו של האברבנאל) היא שהצייווי ליחזקאל להסתגר בביתו מהווה הכנה למעשים הסמליים שנעשים על ידו.

היום בהם יחזקאל נושא את עוון בית-ישראל, מצויה בסדר עולם רבה כ"ו:

"מלמד שחטאו ישראל שלוש מאות ותשעים שנה משנכנסו לארץ עד שגלו ממנה עשרת השבטים".

אכן נראה, כי בשונה מהשימוש בכינויים לעם לאורך כל הספר, יתכן שיש כאן אבחנה בין הצירופים 'בית ישראל' מחד ו'בית יהודה' מאידך.⁸ אם כך, ב-390 הימים בהם שוכב יחזקאל על צידו השמאלי הוא מסמל את העובדה שחטאיו של העם ('בית ישראל' כולו, ולא רק תושבי יהודה שנתרו לאחר גלות עשרת השבטים) רבצו עליו תמיד.⁹

למרות דבריו של בעל סדר עולם רבה, נראה לי כי יתכן ששנים אלה מכוונות לחטאיו של העם מאז היווצרותו במצרים, ולא דווקא לשנות קיומו של העם מאז הכניסה לארץ. זאת משום שנבואת יחזקאל בפרק כ' מדגישה את חטאי העם מאז היווצרותו במצרים, אך אין ביחזקאל התייחסות מפורשת לשינוי במעשי העם דווקא עם הכניסה לארץ. אפשרויות אחרות הן לייחס את חטאי בית ישראל לפרק הזמן שמבניין המקדש בימי שלמה ועד לחורבן, או לפרק הזמן שבין ממלכת שאול או דוד ועד לגלות ממלכת ישראל, אם כי אין לכאורה קשר ברור ומדויק בין פרקי הזמן השונים המוצעים ו-390 השנים. אף על פי כן, נראה כי ישנו רקע מקראי לפרק הזמן המכוון לבית יהודה, בדברי משה למרגלים לאחר חטאם:

"וּבְנֵיכֶם יִהְיוּ רְעִים בְּמִדְבַּר אֲרָבָעִים שָׁנָה וְנִשְׂאוּ אֶת זְנוּתֵיכֶם, עַד תֵּם פְּגִרְכֶם בְּמִדְבַּר. בְּמִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר תִּרְתָּם אֶת הָאָרֶץ אֲרָבָעִים יוֹם לִשְׁנָה יוֹם לִשְׁנָה תִשְׂאוּ אֶת עֲוֹנֹתֵיכֶם אֲרָבָעִים שָׁנָה.." (במדבר י"ד, לג-לד).

כפי שעונשם של חטא המרגלים הוא שנה כנגד יום כך גם כאן יחזקאל נושא את עוון יהודה: "אֲרָבָעִים יוֹם, יוֹם לִשְׁנָה יוֹם לִשְׁנָה". יתכן שקשר הזמנים לחטא המרגלים מלמד גם על קשר תוכני. בספר במדבר מסמלת תקופה זו את משך התיקון הנדרש לחטא המרגלים, שלאחריה נכנסו בני ישראל לארץ, ואילו כאן מבטאים הימים האלה בהם שוכב יחזקאל על צידו את פרק הזמן שנתנו ליהודה על מנת לשנות ולתקן את מעשיהם, אך משחלף פרק הזמן המיועד לכך,

8 הכינוי הנפוץ ביחזקאל לעם הוא 'ישראל' (186 מופעים), כמעט תמיד כחלק מהצירוף 'בית ישראל' (174 מתוכם), לעומתו הכינוי יהודה איננו נפוץ (15 מופעים). נראה שהשימוש הרווח ביחזקאל בשם יהודה הוא ככינוי לעם כולו, בשונה מהשימוש הרווח בתנ"ך שבו הכוונה היא בדרך כלל לארץ (אם כי במקרים רבים קשה להבחין בין השניים).

9 כאן המשמעות של הצירוף 'נשא עוון' הוא שהחוטאים נושאים את עוונם ולא העברת העוון אל הנביא, ב' שורץ, "מה בין מונח למטאפורה? נשא עוון/פשע/חטא במקרא", תרביץ סג, תשנ"ד, עמ' 149-171, לענייננו בעמ' 169 שם.

אחרים להעברת מסריו הנבואיים. לכך מוקדשים פרקים ד'-ה'.

על אף שקיימות אפשרויות שונות למנין המעשים ביחידה זו, כאן חילקנו את המעשים צורנית, מתוך הבנה שכל סימן נבדל מקודמו באמצעות מילת פתיחה: 'זאתה'.

א. המעשים פותחים במעשה הלבנה:

"וְאִתָּה בֶן-אָדָם קַח לְךָ לִבְנֵה וְנִתְּתָה אוֹתָהּ לְפָנַי, וְחִקוֹת עָלֶיךָ עִיר אֶת יְרוּשָׁלַם. וְנִתְּתָה עָלֶיךָ מְצוֹר וּבְנִית עָלֶיךָ דִּיק וְשִׁפְכֶת עָלֶיךָ סִלְלָה, וְנִתְּתָה עָלֶיךָ מַחְנוֹת וְשִׂים עָלֶיךָ כְּרִים סָבִיב" (ד', א-ב).⁵ המעשה הראשון הוא חקיקת צורת העיר ירושלים על לבנה, כאשר היא נתונה במצור.

ב. להמחשה כי העיר נתונה במצור, מצטרף מסר נוקב, והוא כי בשעה קשה זו אין לפנות לקב"ה לסיוע. הנביא מסמל בנבואה זו את הקב"ה, ובאמצעות 'מחבת ברזל' נוצר חיץ ברור בין שליח ה' וירושלים הנצורה:⁶

"וְאִתָּה קַח לְךָ מַחְבַּת בְּרִזָּל וְנִתְּתָה אוֹתָהּ קִיר בְּרִזָּל בֵּינְךָ וּבֵין הָעִיר, וְהִכִּינְתָה אֶת פְּנֵיךָ אֵלֶיךָ וְהִיָּתָה בְּמְצוֹר וְצָרָת עָלֶיךָ אוֹת הַיָּמִים לְבֵית יִשְׂרָאֵל" (ד', ג).

ג. המצור, שהוא מנת חלקה של ירושלים, מומחש באמצעות הגבלת תנועותיו של יחזקאל; לכך מתווסף סמל לכך שישראל המתמידים בחטאיהם נושאים את עוונם, שהוא כבד מנשוא; על כן הנביא שוכב:

"וְאִתָּה שֹׁכֵב עַל צֶדֶק הַשְּׂמָאֵלִי וְשִׁמְתָ אֶת עֵוֹן בֵּית-יִשְׂרָאֵל עָלָיו. מִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו תִּשְׂא אֶת-עֲוֹנֶם. וְאֲנִי נִתְּתִי לְךָ אֶת שְׁנֵי עֲוֹנֵם לְמִסְפַּר יָמִים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים יוֹם, וְנִשְׂאֶת עֵוֹן בֵּית-יִשְׂרָאֵל. וְכִלִּיתָ אֶת אֱלֹהֶיךָ, וְשִׁכַּבְתָּ עַל-צֶדֶק הַיָּמִינִי (הַיָּמִינִי) שְׁנִית וְנִשְׂאֶת אֶת עֵוֹן בֵּית יְהוּדָה אֲרָבָעִים יוֹם, יוֹם לִשְׁנָה יוֹם לִשְׁנָה נִתְּתִיו לְךָ. וְאֶל-מְצוֹר יְרוּשָׁלַם תִּכְיֶן פְּנֵיךָ וְזָרַעַד חֲשׂוּפָה, וְנִבְאָת עָלֶיךָ. וְהִנֵּה נִתְּתִי עָלֶיךָ עֲבוֹתִים, וְלֹא תִהְיֶה מִצְדָּד אֵל צֶדֶד, עַד פְּלוֹתְךָ יָמֵי מִצְוֹרְךָ" (ד', ח-ט).

פרק הזמן שבו שוכב יחזקאל על כל צד המסמל 390 שנהו-40 שנה אינו ברור, והפרשנים נתנו לפרק הזמן המוזכר הסברים שונים.⁷ אפשרות אחת להבנת 390

5 המחשה טובה של מעשה סמלי זה של יחזקאל ניתן לראות בלבנת טין, (שצורפה לאחר החקיקה בכבשון), שחקוקה עליה בכתב יתדות, תוכנית העיר ניפור אשר ישבה אף היא על נהר כבר באותן השנים. ראו, ש' יבין, תוך כדי קריאה בספר יחזקאל, בית מקרא יח, תשל"ג, עמ' 164-165.

6 אם כי יתכן שגם ההפך הוא הנכון וכי על אף שהמצור נראה כמו פעולה גשמית, שעורך עם מעמי העולם, יחזקאל בא להדגיש (כשליח ה', כאמור) שה' הוא הצר עליהם: "וצרת עליה".

7 ראו א' לרנר: 'השכיבה במשלי יחזקאל' המעין, מג, ד, תשס"ג, עמ' 77-82; הדן בשאלה זו לאור פירושיהם של רש"י, רד"ק, המלבי"ם, והאברבנאל. וראו גם את פירושו של ר' מנחם בן שמעון ליחזקאל ד', יב.

ומשדבר לא השתנה, בניגוד לעבר, יוצאו בני ישראל מארצם.

ראינו עד כה שלושה מן המעשים הסמליים שעשה יחזקאל. בשיעור הבא נסיים בעז"ה את רשימת המעשים ונעמוד על משמעותם.

*
* כל הזכויות שמורות לשיבת הר עציון ולד"ר טובה גנזל, תשע"א *
* עורך: נדב סלוטקי *
*
* בית המדרש הווירטואלי שליך ישיבת הר עציון *
* האתר בעברית: <http://www.etzion.org.il/vbm> *
* האתר באנגלית: <http://www.vbm-torah.org> *
* משרדי בית המדרש הווירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5 *
* דוא"ל: office@etzion.org.il *
*
*